

правовими нормами. Починати виховувати гідну людину в гідному суспільстві треба з дитинства.

Держава може і повинна створювати рівні умови доступу всім громадянам до всіх соціальних, економічних, культурних тощо відносин/інститутів, бажано не у спеціальних закладах, а в загальних інституціях.

Досягнути повної рівності неможливо, а у згаданій статті 24, коли ідеться про забезпечення рівності жінки і чоловіка, перелічуються умови, які треба створити для жінок для поєднання праці з материнством. Економічні та соціальні відносини держави не настільки розвинуті (та ще з огляду на воєнний стан), щоб роботодавці дотримувалися конституційних засад рівності.

Конституційні норми – норми прямої дії. Чинне законодавство забезпечує втілення на практиці проголошених принципів рівності. Без просування залучення громадянського суспільства, яке має права та можливості впливу на створення становища, коли людські цінності переважають, важко буде створити державу рівних можливостей.

Богдан Б. В.,
к.ю.н., доцентка, професорка кафедри
публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У СФЕРІ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В Україні вже досить значний період реалізується державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Про це свідчить прийняття у 2005 році Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [1], метою якого визначено

досягнення паритетного становища жінок та чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Рівність прав та можливостей жінок і чоловіків відповідно до абз. 4 ст. 1 зазначеного Закону передбачає відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі, а також рівні умови для реалізації прав жінок і чоловіків.

Україна взяла на себе зобов'язання дотримання Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року, серед яких передбачено ціль 4 «Якісна освіта» та ціль 5 «Гендерна рівність». Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 передбачено забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку, зокрема: п. 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх; п. 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат [2].

11 вересня 2020 р. Україна приєдналась до міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц», метою якого є консолідація міжнародної спільноти та посилення відповідальності задля досягнення рівності жінок і чоловіків [3]. За Планом заходів, який затвердив Уряд для реалізації зобов'язань в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердженням гендерної рівності [4], Україна має виконати зобов'язання у п'яти сферах, однією з яких є інтеграція гендерного компоненту в освітній процес. Це означає, що жінки та чоловіки матимуть однаковий доступ до освіти незалежно від обраної професії.

У продовження реалізації державної політики щодо забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків 20 грудня 2022 р. Урядом було схвалено Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року [5]. Тож, вищезазначене свідчить про те, що сфера освіти не є виключенням під час

реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Проте в умовах оголошеного воєнного стану в Україні внаслідок військової агресії російської федерації проти України забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти набуває особливої уваги з боку суспільства, а також Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Зокрема, пильність уваги обумовлена низкою обмежень, які держава застосовує до чоловіків віком від 18 до 60 років, які здобувають професійну (професійно-технічну), фахову передвищу та вищу освіту, є асистентами-стажистами, аспірантами, докторантами, які навчаються за денною або дуальною формами здобуття освіти, а саме – обмеження перетинання державного кордону громадянами України, в тому числі з підстав отримання освітніх послуг в закладах освіти іноземних держав. Дана категорія громадян не підлягає призову на військову службу під час мобілізації згідно зі ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [6], але не має права виїжджати за межі території України відповідно до Правил перетинання державного кордону громадянами України [7].

Крім того, значного резонансу в суспільстві викликало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку» від 11 квітня 2024 р. [8], яким передбачається внесення змін до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а саме ч. 3 п. 1, яким в новій редакції передбачається, що «призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають здобувачі професійної (професійно-технічної) фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти і здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній ч. 2 ст. 10 Закону України «Про освіту». На наш погляд, наведені зміни щодо «раніше

здобутого рівня освіти у послідовності», визначеній освітнім законодавством, не зовсім корелюють з принципом егалітарності у сфері освіти [9, с. 18], адже ставлять у залежність не тільки рівень освіти, який особа чоловічої статі може здобувати, а і професійну спрямованість освіти – спеціальність, яка здобувається. Внаслідок таких новел законодавства державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків набуває умовно декларативного характеру, оскільки створює передумови для наявності дискримінаційної ознаки щодо чоловіків, які здобувають освіту в залежності від її рівня і визначеної в освітньому законодавстві послідовності.

Підсумовуючи викладене вище, вважаємо за доцільне зауважити, що зміни законодавства стосовно забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків безумовно мають здійснюватися. Але в умовах воєнного стану, оголошеного в Україні, такі зміни особливо мають враховувати попередження виникнення дискримінаційних ознак щодо статі осіб, які здобувають освіту незалежно від її рівня, послідовності та спеціальності.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 26.04.2024).

2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 26.04.2024).

3. Урядовий портал «Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України». Уряд схвалив План заходів з реалізації «Партнерства Біарріц». 16 грудня 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-plan-zahodiv-z-realizaciyi-partnerstva-biarric> (дата звернення: 26.04.2024).

4. Про затвердження плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердженням гендерної рівності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1578-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1578-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 26.04.2024).

5. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2023 роки з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.04.2024).

6. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/ed20240419#n420> (дата звернення: 27.04.2024).

7. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.04.2024).

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку: Закон України від 11 квітня 2024 р. № 3633-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3633-20#n282> (дата звернення: 27.04.2024).

9. Богдан Б. В. Реалізація державної політики щодо забезпечення принципів егалітарності жінок і чоловіків у сфері освіти. *Принципи гендерної рівності та недискримінації як євроінтеграційні орієнтири у сфері вищої освіти*: Збірник матеріалів Міжнародної конференції, присвяченої Міжнародному дню жінок і дівчат у науці (14 лютого 2023 року) [Електронний ресурс] / ред. кол.: Кожура Л.О., Ілікчієва К.І., Богданець А.В. Київ: КНЕУ, 2023. С. 17–18.